

Sørum-Speilet

I dette nummeret:

Odd Skullerud:
Blakers sju underverker
i dag og for 50 år siden

Svein Sandnes:
Dag Winding-Sørensen
gjenvolgt som leder

Asbjørn Langeland:
Folke og levekår i
Sørum i 1860-åra

Kristian Lieungh:
Oppvekst på Melvold i
Frogner i
mellomkrigs-tida
Del 62: Bru og
bading

Per Otto Asak: Notater
til gardshistorien for
Hønsi del 2

Bokmelding: Original
reise gjennom Ragnhild
Jølsens siste leveår

Dag Winding-Sørensen:
Vi vandrer i
pilegrimenes spor

<http://sorum.historielag.no>

Kjære medlem,

Åpningsartikkelen i dette nummeret av Sørum-Speilet er skrevet av en mann som i disse dager har fylt 90 år. Gjennom minst 80 av disse åra har Odd Skullerud fulgt lokalsamfunnet i Blaker med årvåkne sanser. Allerede som 10-åring begynte han å lese lokalaviser, ei riksavis, ukeblader og barnebøker. Fra 15-årsalderen ble det mest voksenlitteratur. Som 18-åring sendte han sitt første referat av en lokal fotballkamp til Indre Akershus Blad, og ble straks korrespondent for avisa med idrettsstoff som spesialitet.

Året før hadde han som 17-åring fått sitt første tillitsverv i Blaker Idrettslag. Fra 1939 var han sekretær i styret. Etter okkupasjonen var han aktivt medvirkende til sammenslutningen av Blaker Idrettslag og Fjuk Sportsklubb i 1951. Som leder av Blaker kommunale Ungdoms- og idrettsutvalg fra 1953 stod han sentralt i arbeidet med å bygge travbane/idrettsanlegg og samfunnshus på Bruvollen.

I Blaker og Sørum historielag har Odd Skullerud vært medlem det meste av sitt voksne liv. I en tiårsperiode fra 1977 til 1986 satt han som sekretær i styret. Dette var en meget aktiv periode i historielaget, og blant de varige resultater Odd satte sine fingeravtrykk på, var etableringen av fotosamlingen på Sørum bibliotek. Som redaktør av Sørum-Speilet har jeg kunnet glede meg over en lang rekke artikler fra hans hånd fra bladet ble etablert i 1994 og til i dag. Og skal noe skrives, er Odd alltid god å ty til som informant.

Det er for så vidt typisk at Odd Skulleruds posisjon både i Blaker Idrettslag og historielaget var sekretærens. Han hadde den aktive medvirkende, men likevel litt tilbaketrukne rollen og trivdes med den. Alle vil kanskje ikke bruke det som et honnørord, men jeg vil uten blygsel si at han er en sann intellektuell. En fri og kritisk røst i et miljø der de færreste ønsker å stikke hodet fram. I tillegg til den utrolige lokale leksikalske kunnskap han har, peker hans artikler ofte mot prinsipielle nasjonale og internasjonale forhold langt ut over det lokale.

Vi gratulerer Odd
Skullerud med dagen den
4. mars og ønsker ham
mange gode år framover
som bidragsyter til
lokalhistorien i Sørum.

Artikler nr. 2 – 2009
– 15. årgang

Blakers sju underverker – i dag og for femti år siden

Etter at Indre Akershus Blad 4. august 1958 markerte sitt 50-års-jubileum, skrev dagens 90-års-jubilant en artikkel om Blakers sju underverker. Her følger han opp med en artikkel som i tillegg beskriver de samme sju underverkene 50 år seinere.

Blaker skanse

I ”Nansenbygget”, som Statens Husflidskole oppførte 1946-48 til administrasjon og undervisning, ble det også innredet en forsamlingsal. Ettersom Blakers foreninger i stor utstrekning fikk ha arrangementer der, var det til avhjelp av mangel på lokaler i Blaker i de første årene etter at Granlund og Skugstadmoen var uttjente.

Nansenbygget tok noe av Skansens grasbane for fotball fra 1938. Omlegging av fotballbanen med løpebane kom i 1954.

Det parkmessige anlegg av Skansetunet ble utført i 1950-årene og vakte beundring. Start i 1948, hagearkitekt Sten Stenersen tegnet og Kristian Kleven, vaktmester ved skolen på Skansen, utførte arbeidet på tunet. Før var Kommandant-boligen, Artilleribygningen og Krutthuset på Blaker Skanse behørig restaurert, og med det flotte tunet kunne det sees at staten til fulle hadde oppfylt ønsket fra Blaker soknestyre, som i 1916 formidlet statens kjøp fra privat hold, om at kulturpreget ved eiendommen ble bevart.

En minneste over tidligere elever ved Statens Husflidsskole som gav sitt liv i frihetskampen 1940-45, ble i mai 1948 avduket i tunet på Blaker Skanse.

Femti år etter:

Kommandantboligen på Blaker Skanse brant ned i mars 1973. Som fredet bygning ble den gjenoppbygget med uforandret eksteriør, og kunne tas i bruk igjen i 1977. Staten har ellers foretatt utbygginger på Skansen. I 1998 ble det auditorium i Nansenbygget, i 2001 utvidelse av smia og metallverkstedet og i 205 nytt tak på Artilleribygningen. Avdelingen for Formgivning og produktdesign flyttet ut i 2003 og Studentheimen ble frasolgt.

Statsbygg har ennå for få leietakere til lokalene på Blaker Skanse. Sørums kommunen har sin kulturskole der. Og Skansen er rammen om Skansespillet som Skansespillet på Romerike AL oppfører annet hvert år fra 2003.

Rånåsfoss kraftverk - AEV

Utbyggingen av Rånåsfoss kraftverk pågikk 1918-1922. Blaker ble selvstendig kommune fra 1. juli 1919 da Aurskog og Blaker skilte lag med unntakelse av å ha felles prest og lemsmann. I Aurskog var det flere små kraftverk drevet av private. I 1916 hadde felleskommunen av Aurskog og Blaker tatt opp elektrisitetssaken. Høsten 1919 begynte ”Urskog og Blaker El.verk” sin virksomhet. Området ved Blaker stasjon fikk først lys. Det var strukket linje fra Kykkelsrud til Romerike. En linje som også førte kraft til maskinene som bruktes i Rånåsfossanlegget. Aurskog og Blaker var blant de første bygder som fikk kraft fra Rånåsfoss. Felles el.verk for Aurskog og Blaker ble drevet til 1922, da Blaker fikk sitt eget elektrisitetsverk. I 1958, da Blaker El.verk var fullt utbygd, var leveransen fra Akershus Elektrisitetsverk til verts-kommunen kommet opp i ca. 1000 kW.

Byggekomiteén for Rånåsfoss kraftverk åpnet skole på Rånåsfoss i 1919. Det var en kombinert folke- og middelskole. Til klassene med middelskoleundervisning kunne også elever ved de øvrige kretsskolene i Blaker få plass. Mange benyttet seg av det. Rånåsfoss skole varte til i 1940. Siden er den rommelige skolebygningen blitt forsamlingshus som også har dekket behov ut over det befolkningen på Rånåsfoss har.

Femti år etter:

I 1979 skiftet Akershus Elektrisitetsverk navn til Akershus Energiverk. Samme året ble Rånåsfoss sete for to nye kraftverk bygget i Glomma; Funnefoss kraftverk i Nes kommune og Bingsfoss kraftverk i Sørums kommunen. Blaker som kommunenavn ble borte da Blaker og Sørums kommuner ble slått sammen fra 1. januar 1962.

På Glommas vestbredd kom i 1983 Rånåsfoss II til. Fra da av ble det opprinnelige kraftverket benevnt som Rånåsfoss I. Driften av de fire kraftverkene i Glomma gjennom

Romerike ble lenge styrt fra Rånåsfoss I. (Tillegg) I Rånåsfoss I ble "Energiforum" åpnet i 1987. Der vises energi- og energiformer i for- og nåtid med bilder, modeller og film.

Blaker kirke

I 1956 ble det markert at Blaker kirke var 75 år. Kirken fra 1881 er den tredje på samme kirkested. Etter tegning av civilingeniør Otto Schönheyder ble kirken oppført av kirkebygger Gudbrand Johnsen. Forut for 50-årsjubiléet i 1931 hadde kirken fått en oppussing ledet av restaureringskonsulent Domenico Erdmann. Glassmaleriene i korvinduene er utført av ham. Rutene i vinduene i kirkeskipet fikk flerfarget glass. I 1938 fikk kirken to nye klokker til avløsning av klokker overført fra Blakers tidligere kirker. Foran kirkens hovedinngang ble det 13. Oktober 1946 avduket en bauta over tre Blaker-ungdommer som falt for Norge i den andre verdenskrig.

I en tiårsperiode fra 1947 gjennomgikk kirkegården tilrettelegging for maskinbruk i stellet, ved blant annet å gå vekk fra bruken av rammen om gravene.

Blaker kapell nord-vest på kirkegården er fra 1928.

I 1961, da kirken fylte 60 år, fikk kirken flomlysanlegg fra Blaker Vel.

Femti år etter:

Blaker kirke gjennomgikk i årene 1964-66 reparasjon og oppussing innvendig. Til å forestå utsmykningen og være konsulent for fargesammensetningen ved nymalingen, var engasjert kunstmaleren og granskeren av eldre kirkekunst, statsstipendiat Kristian Kildal. Med den lyse fargesammensetningen i kirken, oppnådde kunstneren sin hovedintensjon: Å gi følelse av lys som strømmer fra alteret til alterringen og videre utover.

Elektrisk oppvarming av kirken kom til avløsning av fyring i store vedovner.

Til den innvendige fornyelse av kirken bidro mange av Blakers foreninger med gaver.

Nytt orgel, levert av Vestre orgel- og pianofabrikk, ble innviet 18. februar 1968.

Lysekroner fra 1978 ble montert i rekker ved hver av skipets langvegger. De fire 20-

armede lysekronene fra 1901 i skipets midtlinje hadde tidlig fått montert elektrisk lys.

Med også utvendig bra vedlikehold, framstod Blaker kirke som velholdt ved 100-årsjubiléet i 1981 og 125-årsjubiléet i 2006. Kirkens skifertak ble fornyet i 2008.

Haugtun skole

Forlengelsen av skolebygningen på Haugtun i 1954 styrket stedet som landemerke i Blaker. Toreidvegen forbi og ned til Haldenvegen fikk på folkemunne benevnelsen "Universitetsgata".

Haugtun skole er fra 1938, da den avløste Svarstad skole, som lå på motsatt side av Toreidvegen nær Haldenvegen.

Tomt til den nye skolen var utskilt fra Huseby lille, g.nr. 119, br.nr. 1 og 2. Skoleeiendommen fikk br.nr. 9. Med en av de store, gamle gravhaugene i området på tunet, var det naturlig at navnet ble Haugtun skole.

Alt fra åpningen høsten 1938 ble Haugtun skole mer enn en skole for Svarstad krets. Haugtun passet inn i et prosjekt som Blaker skolestyre hadde tatt initiativ til. Det ble kalt fortsettelsesskole og var for alle kretsene i Blaker. Høsten 1945 ble dette skoletrinnet tatt opp igjen, da under navnet framhaldsskole.

Folkeskolen fra Fossum krets var midlertidig på Haugtun 1939-40, og ble fast tillagt Haugtun skole i 1947.

Femti år etter:

Egen bygning for gymnastikk kom på Haugtun skole i 1969. Forsamlingssal ble det også i denne bygningen oppført i betong. Mange foreninger fikk anledning til å nytte gymnastikksalen.

Ved regulering av kretsgrenser etter sammenslåingen av Blaker og Sørums kommuner fra 1. Januar 1962, ble Mork skole overført til Haugtun skole. Framhalds-skolen inngikk i 9-årig enhetsskole fra 1959, og opphørte på Haugtun da Bingsfoss ungdomsskole ble åpnet i 1965.

Etter ominnredninger i skolebygningen på Haugtun i 1977 og 1982, ble det etter nye fem år igjen behov for flere rom. Overveielser resulterte i bygging av en ny skolebygning i mur. Den var ferdig til bruk i 1987. Utvidelsen

av skole-eiendommen for nybygg, ga samtidig mer plass til lek og ballspill.

Skolebygningen fra 1938/54 stod til 5. august 1988.

Kommunelokalet på Huseby

Tenningen av lysene på en store grana i parken på Blaker kommunes eiendom Huseby, var signalet til at den daglige travelheten i kommunens stilfulle administrasjonsbygning ble mindre i juletiden enn ellers i året.

Første sak da Blaker ble selvstendig kommune fra 1. juli 1919, var å få hus til møter og administrasjon. I 1920 var hus oppført på Huseby store g.nr. 120, br.nr. 17. Offentlig åpning med en festlig tilstøtning like over nyttår 1921. Blaker Sparebank, som ble stiftet 22. oktober 1920, med utskilt kapital fra Aurskog Sparebank, fikk også kontor i kommunelokalet. Det var for øvrig etter forslag fra kaptein Fredrik Daniel Wærenskiold, mens han eide Svarstad Vestre i Blaker fra 1835-47, at Urskog Præstegjelds Sparebank ble opprettet i 1846.

Huseby-eiendommen ble innkjøpt av Blaker soknestyre i 1917.

Flere institusjoner ble etter hvert tilknyttet det kommunale kontoret. I 1928 kom Blaker Trygdekasse inn. I 1939, da Blaker forsyningsnemnd kom inn, var en akkurat ferdig med en større ominnredning av huset, blant annet var det blitt to brannsikre rom i kjelleretasjen. Fra 1947 kom Blaker likningskontor inn. I 1950-årene engasjerte kommunen seg i utbyggingen av Blaker Vannverk, som begynte å levere vann i 1957, og foretningsførselen ble tillagt det kommunale kontor.

Lensmannen i Aurskog/Blaker hadde ukentlig kontordag på Huseby.

Femti år etter:

Ved sammenslåingen av Blaker og Sørums kommuner fra 1. januar 1962, flyttet Blakers kommunale kontorhold fra Huseby til Sørums kommunes kontorhold på Nordli og i Lørenfallet. Blaker Sparebank fortsatte kontorhold på Huseby til i 1966, da banken hadde ferdig et bygg på tomte etter Svarstad skole. Sørums kommune var utleier av tomte for

fellesbygg for banken, legebolig og lokale for Blaker Sanitets-forening.

Sørums kommunale kontor hadde ukentlig kontordag på Husedag til i 1966, og fra da av i Blaker Sparebanks lokaler til i 1974, da Sørums Rådhus stod ferdig på Sørumsand.

Den store bygningen på Huseby ble ominnredet til seks utleieleiligheter etter at alt kontorhold opphørte. Sørums kommune ønsket avhendelse av Husebyeiendommen, etter 30 år som utleier av boenheter der.

Med benevnelsen overflødig ”rådhus” i salgsutlysningen, var kjøperen i 2004 Per Olav Sparby. Den nye eieren fortsatte med utleie av leiligheter, og rehabiliterte straks den særegne bygningen utvendig.

Blaker meieri

Ostesortene cheddar og camembert, spesialiteter ved Blaker Meieris ysteri, hadde vunnet et stort marked i siste del av 1950-årene.

A/S Blaker Meieri ble satt i drift i 1911. Innveid melkemengde i 1911 var 635.117 kg. Melk, smør og ost fra Blaker Meieri ble sendt til Oslo med jernbanen. I 1913 ble det oppført et brostillas med overbygning fra meieriet og ned til plattform ved jernbanens sidespor. Heiseinnretningen i stillaset lettet arbeidet med forsendelsen av melkespann, smør- og ostekasser.

Fra 1918 var Kristiania Melke-forsyning avtaker av melk og melke-produkter fra Blaker Meieri, og fra 1946 A/L Fellesmeieriet, som Melkeforsyningen gikk inn i.

Blaker Meieri utvidet og moderniserte i 1933. Da ble det installert elektrisk kjøleanlegg, og det ble stor lagerplass for ost. Tidlig var tilvirkningen av fetoster som gouda og edamer ved siden av nøkkelost og mysost blitt betydelig ved Blaker Meieri. Fra 1933 ble helfet gouda en spesialitet. Den var en god eksportartikkel.

Melkeleverandører med hest og vogn var det daglige bildet ved Blaker Meieri inntil 1953. Da opprettet meieriet melkebilruter, så lastebiler hentet spannene på melkerampene. Melken som skulle fra Blaker Meieri til Oslo begynte Fellesmeieriet å hente med tankbiler.

I 1954-55 ble det foretatt en større ominnredning i Blaker Meieri. Nytt utstyr ble montert, især av hensyn til produksjonen av

cheddar og camembert som begynte i Blaker Meieri i 1951. Større kapasitet for mottakelse av melk var det også behov for. Melken fra Haga Melkelag ble fra 1955 mottatt som prøveleveranse ved Blaker Meieri. Dette ble fast fra 1957, da Haga Melkelag gikk inn i A/L Blaker Meieri.

Melkemengde ved Blaker Meieri i 1958 var 2.638.014 kg.

Femti år etter:

Melken kom i spann til Blaker Meieri med biltransport til 10. August 1970. Fra da av begynte Fellesmeieriet henting av melk direkte på gårdene med tankbil også i Blaker Meieris område. Med tankbil kom også til meieriet melken som gikk med i osteproduksjonen. Opprettholdelsen av Blaker Meieri var for produksjonen av ostesortene camembert og cheddar. Dette varte til i 1987, da sentraliseringen la også denne produksjonen til et annet sted, og Blaker Meieri ble nedlagt. Esker med camembert som det stod 'Blakerost' på, ble historie.

Blaker Meieri – meieribygningen og tilhørende handelsbygning . ble i 1989 solgt til kunsterne Guttorm Guttormsgaard og Søren Ubisch.

Ved å gjøre sin store samling av grafisk- og annen allsidig kunst offentlig tilgjengelig har grafikeren professor Guttormsgaard gjort stedet til et kultur-senter. Og ved at han har innpasset Blaker Meieris historie i sitt opplegg, er også den gode agrikultur, som preget meieriet fra starten og hele driftstiden, ivaretatt historisk.

Ringstadbakken – Bruvollen

Distriktsrennene i Ringstadbakken – to i 1958 og ett i 1959 – var de siste i denne landskjente hoppbaken til Blaker Idrettslag. Deltakelse av løpere fra den norske skieliten var like stor i disse rennene som i lands-rennene fra 1933 til 1939 og i større renn fra 1946, da Ringstadbakken var gjenoppbygd. Og enda kunne Aurskog-Hølandsbanen kjøre ekstratog til Ørken stoppested i nærheten av skibakken.

Kunne noe nytt engasjere Blakers befolkning som for eksempel et todagers skirenn, langrenn lørdag med start og innkomst

på Blaker Skanse og hopprenn søndag i Ringstadbakken?

Jo, fra omkring 1950 var det tilrettelagt for et kommende bygdesenter på Bruvollen. Det ble samling om stedet for idrettsanlegg, travbane og samfunnshus.

På forsommeren 1953 var norsk-amerikaneren Martin Nygaard hjemme på Kvevli for første gang etter 43 år i "Junaiten". Han ble intervjuet av Indre Akershus Blads Ritarbjørn (Bjørn Halland).

Martin Nygaard var da 69 år, og reiste sammen med John Fjug, som hadde vært i Blaker også året før.

Nygaard fortalte om oppveksten i Blaker, skolegang på Mork skole og videre utdanning i ungdomsårene. Et spesielt minne var at han sammen med mange smågutter hadde fått reise gratis med Aurskogbanens åpningstog fra Bingsfoss til Bjørkelangen i 1896. Småguttene hadde fått lov til å pakke seg sammen i en lastevogn.

Først og remst hadde Nygaard, etter å ha vært borte fra Blaker siden 1910, gleden over å treffe søsken og mange av de gamle kameratene fra guttedagene. Om utviklingen i Norge etter han emigrerte, syntes han det hadde vært "stort progress". "Folk har det bra, jeg ser så mange pene, nye hus," sa han til Indre.

Nygaard var opptatt av kontakten med gamlelandet: "Oh yes, jeg har "Indre" i Amerika, følger spent med i sporten i Blaker, særlig skisporten. Er ivrig når det har vært skirenn i Ringstadbakken. Da jeg var smågutt hadde vi Olstadbakken, og der hoppet jeg ofte. Etter den tid har jeg vært very interested i skisporten. Om jeg har sett Bruvollen? Sure! Det blir et prektig sted, riktig et ønskested for ungdommen i Blaker, sier Martin Nygaard, idet han tar hatten og reiser seg."

Tidspunktet da Martin Nygaard så Bruvollen, var like før Blaker Idrettslag åpnet Bruvollen Idrettsanlegg 19. juli 1953. Baner for friidrett, fotball og håndball ble tatt i bruk. Blaker Travselskap hadde åpnet Bruvollen Travbane 17. februar 1952. Blaker Samfunnshus ble åpnet 17. desember 1955. Foreningene i Blaker fikk moderne møte- og festlokaler. Snart kom Riksteatret, flere Oslo teatre og andre oppsetninger, som også trakk publikum fra

Blakers nabo-bygder. Besøk var det også av Riksgalleriet. Blaker Kino hadde åpningsforestilling 19. september 1956. Det var et samarbeid mellom Blaker Samfunnshus og Blaker Vel, som hadde drevet kino på Smiuhaugen fra 1951. Videre kinodrift på Blaker Samfunnshus kunne skje med Cinemascope, datidens mest moderne filmframvisnings-utstyr.

Lokale skuespillere og revyforfattere hadde ferdig revy til framføring i Blaker Samfunnshus i mai 1957. Denne Blaker-revyen og de jevnlig etterfølgende stod fullt på høyde med gjestende revyteatre når det gjaldt å trekke fulle hus.

Femti år etter:

Bruvollen befestet sin stilling som samlingssted i 1960-årene. I 1965 åpnet samarbeidende Motangen feststed i friluft.

Blaker samfunnshus ble utvidet i 1972, med rom for kafé og mulighet for bedre utnyttelse av underetasjen.

Grasmatta på hovedbanen ble omlagt i 1976. Treningsfeltet ble omlagt med grasdekke i 1980 og fikk flombelysning i 1981.

Blaker Idrettslag fikk i 1984 klubbhus ved banene i samarbeid med Blaker Travselskap.

Blaker Samfunnshus fikk kjøkkenet fornyet i 1987.

Blaker Idrettslags nye garderobe-bygg, som ble bygget i flukt med samfunnshuset, stod ferdig til bruk i 1993.

I årene 2001 til 2004 gjennomgikk Blaker Samfunnshus med kommunale midler og betydelig dugnadsinnsats en fullstendig restaurering, og stod fram som fornyet til 50-års-jubiléet i 2005.

Etterord

Det spørres om hvert av Blakers sju underverker fra 1958 fortsatt holder stillingen, eller om nye burde komme inn på lista. Det er nærliggende å peke på Blaker aldersheim fra 1960 og Blaker Skytterlags anlegg med friluft- og innendørs skytebaner og klubbhus som aktuelle kandidater.

Dersom det hadde vært aktuelt å sette opp ei liste over sju underverker i dagens Sørums kommune, mener jeg at både første- og andre plass ville ligget i Blaker. På topplass,

uten tvil, Blaker Skanse. Og med en sikker andre plass til AEVs Rånåsfoss I.

Kanskje skulle jeg utfordre medlemmer av Blaker og Sørums historielag fra Frogner og Sørums til å sette opp tilsvarende lister fra sine områder, så kunne vi bedre sammenlikne.

Slike lister kunne vise hvordan Sørums befolkning felles virker for velferden i kommunen. Etter min oppfatning har Sørums kommune i dag den perfekte størrelsen for en kommune på det sentrale Østlandet. La oss ta vare på dette i våre videre planer for utviklingen framover.

Odd Skullerud

Dag Winding-Sørensen gjenvalgt som leder av historielaget

Dag Winding-Sørensen ble gjenvalgt på årsmøtet til Blaker og Sørums historielag onsdag 25. februar på Blaker Skanse. Som ny kasserer etter Kaare Svarstad ble Kjell Kurland valgt. Som nytt styremedlem etter Jorunn Hattrem ble tidligere varamedlem Gro Langeland valgt. Etter at også varamedlem Albert Hovind hadde takket nei til gjenvalg, ble Bjørn Blakstad og Kåre Olav Ormstad valgt som nye varamedlemmer sammen med Håkon Sandbraaten, som tok gjenvalg. Pål Iversen ble gjenvalgt som revisor. Som nytt medlem av valgkomitéen sammen med Helge Svarstad og Knut Mjønerud, ble John-Per Haugstad valgt.

Trygve Sæther og Bjørn Tveit tok opp spørsmålet om bevaring av hovedbygningen på Nordli. De syntes ikke noe om forslaget om å rive bygningen og sette opp en kopi. Dag Winding-Sørensen orienterte om at dette også hadde vært styret i historielagets standpunkt, men at når konsulentrapporten var grundig studert og vedtaket gjort i kommunestyret, så man ingen grunn til å fortsette kampen. Det er mulig at historielaget vil kunne få benytte sidebygningen på Nordli til ulike aktiviteter.

Odd Roar Stenby og Gunnar Hoel tok opp spørsmålet om gardsnavn som forsvinner og håpløse adresser. Berit Leikhammer tok opp bevaring av stedsnavn og en oversikt over turmuligheter i kommunen. 32 medlemmer hadde møtt fram til årsmøtet. **Svein Sandnes**

Folk og levekår i Sørums

i 1860-åra

I Sørum-Speilets forrige nummer tok Asbjørn Langeland oss med til Sørum i 1801 ut fra opplysninger som kommer fram av den folketellinga som ble gjennomført det året. I denne andre artikkelen forflytter vi oss til året 1865, da det igjen er gjennomført ei folketelling. Folketellinga i 1865 er den andre nominative folketellinga i Norge. Det betyr at alle navn er skrevet ned. Mellom de to folketellingene var det blitt holdt fem rent numeriske folketellinger.

I artikkelen om befolkningen i Sørum for 200 år siden brukte jeg folketellinga fra 1801 som kilde. I denne artikkelen har jeg gått over 60 år fram i tida til folketellinga i 1865.

Folketellinga fra 1865 skiller seg ut fra den fra 1801 ved at den er en kombinert folke- og jordbrukstelling. I tillegg til informasjon om alle personer som bodde i bygda da tellinga ble foretatt, gir den også opplysning om antall husdyr på hver enkelt gård og plass, og detaljopplysninger av hva de dyrket av korn, poteter m.m. I denne artikkelen har jeg først og fremst konsentrert meg om de opplysningene som gjelder folka i bygda, men jeg tar også med litt informasjonen om noen av gårdene.

Familier og husstander

Folketallet i Sørum (Sørum og Frogner sogn) økte med ca 50% mellom 1801 og 1865 - fra 2054 personer til 3087.

Person- og familieopplysningene kan for en stor del sammenliknes, men ikke på alle områder. I rubrikken for sivilstand ble det i folketellinga fra 1801 gitt opplysning om en person var gift for første, annen, tredje eller fjerde gang. Slike opplysninger finner en ikke i tellinga fra 1865. Men alle personer er plassert i en av kategoriene ug (ugift), g (gift), e (enke/enkemann) og f (fraskilt). I den sistnevnte kategorien har jeg bare funnet to stykker. For den ene av disse er det anført "fraskilt fra bord og seng". For den andre har telleren skrevet "fraskilt med henhold til bord", men der har en overordnet tilføyd med rød penn "end seng da?"

At ekteskapene var mer stabile og varige før i tida er en kjent sak, men de hadde nok sine problemer for 150 år siden også. I plassen Grina under Sørum prestegård hadde de tatt inn to

losjerende kvinner som begge hadde ett barn. Kvinnene var henholdsvis 36 og 38 år gamle. Deres sivilstand er merket g for gift, men for begge er det tilføyd "manden rømt". Et liknende tilfelle finner en på Arteid hos husmannen Ole Olsen. Der bor den gifte datteren Anne Margrethe på 34 år hjemme hos foreldrene, og det står som merknad. "Hendes mand snedkerarbeider Hans Green vides ikke hvor han opholder sig".

En finner også andre eksempler på at gifte kvinner ikke bor sammen med sin mann uten at det er oppgitt noen grunn, eller hvem som er deres ektemann. Her er et eksempel: På Asak, hos Ole Gulbrandsen, bodde Mari Hansdatter som leieboer (inderst). Hun var 71 år og enke. Hos henne bodde døtrene Marie og Kristine på henholdsvis 45 og 30 år. Kristine var gift, og hun hadde en datter på ett år som bodde sammen med henne, men vi får ikke vite noe om mannen som hun var gift med.

Det var ofte mange barn i familiene. Men folketellinga gir bare opplysning om de barna som bor hjemme hos foreldrene på telledagen. Hvis noen av barna er voksne og har flyttet hjemmefra, får vi ikke vite det. Flest hjemmeboende barn finner vi på en av Rudgårdene i Frogner der det var ti barn. Ellers var det familier med ni hjemme-boende barn på Refsum, Arteid, Sæter og Imshaug, mens det var åtte på Egner, Østre Bingen og Nedre Vilberg.

Både i 1801 og i 1865 var det vanlig at noen av gårdbrukerparets eller husmanns-parets foreldre tilhørte husstanden. Men i 1865 var det også blitt mange kårfolk med egen husholdning. I alt finner en 39 husstander i denne kategorien.

I tillegg til kjernefamilien med mann, kone og barn kunne husstanden omfatte en eller flere av husbondsfolkets foreldre, i tillegg ofte et fattiglem eller et legdebarn, og på de fleste gårdene hadde de også tjeneste-folk som tilhørte husstanden. I alt er det registrert 136 tjenstedrenger og 209 tjenstepiger. (I den ene tellekretsen i Frogner ble de forresten registrert som tjenstegutter og tjenstejenter) Hvorfor det var så mange flere jenter enn gutter blant tjenstefolket, kan ha flere forklaringer. En grunn var nok at fjøsstellet var kvinne-arbeid. Behovet for tjenstegutter ble kanskje redusert noe ved at det var mange husmenn og mannlige

dagarbeidere med egen husholdning som deltok i gårdsarbeidet. Det er registrert få kvinner som dagarbeidere. Tallet på husstands-medlemmer gir derfor ikke et fullstendig bilde av hvor mange som arbeidet på gården. En må ellers ta i betraktning at å være husmor med mange små barn var en krevende oppgave, og en finner derfor en del eksempler på at det også var tjeneste-jenter i husmannsfamilier.

I 1801 var det langt flere husmenn enn bønder, men det går ikke fram av tellinga i 1801 om bøndene eide gården eller om de var leilendinger. Tellinga fra 1865 er litt mer detaljert. Nå hadde bygda 248 selveiende bønder og småbrukere. Dessuten bodde 12 familier i eget hus uten tilhørende jordbruk. De bøndene som leide jorda, er registrert som forpaktere, leilendinger eller inderst med jordbruk, og i alt finner en 23 husstander i denne gruppen. En annen ny gruppe var de som disponerte et småbruk i tilknytning til yrket sitt. Fem av bygdas seks skolelærere disponerte jord og hadde husdyr, mens den sjette hadde egen gård. Sognepresten hørte også med til dem som disponerte en gård.

Tallet på husmenn med jord var nesten nøyaktig det samme som ved forrige telling, 162 i 1865 mot 163 i 1801. I tillegg hadde bygda 26 husmenn uten jord og 84 husstander var inderster. Forskjellen mellom en inderst og en husmann uten jord var vel først og fremst at husmannen hadde arbeidsplikt på huseierens gård, mens en inderst var en ren leieboer. Det ser ellers ut til at de som har forestått tellinga kan ha brukt forskjellige begreper om samme situasjon, og en finner inderst, husleier og losjerende brukt om hverandre. Ellers var det ikke bare på gårdene de leide ut husrom. En finner ofte inderster og losjerende på husmannsplassene også.

Folka i Sørums kommunen var stort sett født i kommunen eller i nabobygdene, men en del kom fra andre bygder og byer på Østlandet. Innflyttere fra andre landsdeler finner en ikke, bortsett fra sognepresten og fruene som var fra Kristiansand, og kapellanen som var fra Soknedal. Dessuten var kona på en av gårdene i bygda fra Trondheim. Men bygda hadde så mange som 17 personer født utenfor Norge, 15 svensker, en sveitser og en engelskmann.

Innvandrerne fra Sveits og England er det grunn til å se litt nærmere på. Sveitseren var Fridolin Melchior Streiff. Han var 29 år gammel og er registrert som forpakter på den nordre av Sørums-gårdene. (jfr. Sørums bygdebok b.2) Med til husstanden hørte Karen Mathea Engebrets-datter, 28 år gammel og født i Fet. Det står at hun bestyrte husholdningen til Streiff. Begge er registrert som ugifte. Til familien hørte også den to år gamle Sina Streiff, og det er anført at hun er Streiffs og Karen Matheas datter. Ugifte samboere med barn var en sjeldenhet på den tida, så dette er kanskje det første offisielle samboerparet i Sørums. Streiff ble seinere gift med Karen Mathea, og han kjøpte storgarden Brotnov i Ullensaker som fortsatt tilhører slekta etter Fridolin og Karen Mathea. Slektsnavnet deres er Streiff Hilton.

Engelskmannen hette John Sans. Han var 38 år, og om han står det at han er "Jernbanens Brobygger". Han leide hus på Børke, og han var gift med den 34 år gamle Johanne Christiansdatter fra Aker. De hadde datteren Mathilde Sans på 7 år. Som en kuriositet er det anført at John og Johanne var brudeviet af præsten Tangen i Aker. Dette er en helt uvanlig merknad.

Sosiale forhold

En betydelig del av befolkningen var fattige som fikk understøttelse av samfunnet. Den gamle legdsordningen som innebar at flere gårder sammen hadde påtatt seg ansvaret for husrom og livsopphold til en person, var fortsatt vanlig. 77 personer er oppført som legdslemmer, de fleste var barn eller gamle. I tillegg finner en 50 personer med anmerkningen fattiglem eller underholdes av fattigvesenet. En finner også 25 foster-barn/pleiebarn. Fem fattiglemmer og tre fosterbarn var fra Christiania, og et par steder er det anført at husfaren har betaling for dem.

Under Sulerud finner en "Hagen Fattig-stue". I fattigstua bodde det tre familier. 1) Thron Olsen som var 47 år og fattiglem. Han hadde kone og tre mindreårige barn. 2) Marie Jakobsdatter som var 40 år, enke og fattiglem, og hadde to mindreårige barn. 3) Gulbrand Jakobsen som var 28 år, hadde kone og to barn. Gulbrand var dagarbeider på gården.

Når en sammenlikner med 1801, så er antallet som var avhengig av støtte fra andre enn egen familie, noe høyere i 1865 regnet i prosent av befolkningen, men det er noen endringer som jeg vil regne som for-bedringer. I den første tellinga finner en mange personer som levde av almisser, og en familieforsørger var til og med oppført som betler (tigger). I 1865 ser det ut til at støtten til de fattige stort sett ble organisert av samfunnet gjennom støtte fra fattigkassen eller gjennom legdsordningen. Disse ordningene var sikkert nedverdiggende for dem som var avhengig av støtte, og særlig legdsordningen har det vært sagt og skrevet mye negativt om. Likevel viser dette at samfunnet hadde fått et litt bedre sikkerhets-nett for dem som ikke kunne klare seg sjøl.

I rubrikken for merknader har 8 personer fått merknaden "sindsvag". En enke med fem døtre i alderen 1 - 17 år har fått merknaden "periodisk sindsvag" og en person har fått merknaden "noget sindsvag". Det er også registrert en mann som "har vært sindsvag". Ellers finner man en med merknad "nesten døvstum", tre blinde og en "blind og vanfør". Noen ganger viser merknadene at de sinnsvake var "bortsatt". Den 36 år gamle Anne Andersdatter har f.eks. fått følgende merknad: "Sindsvag. Bortlægd for betaling til Hans Amundsen".

Husmenn bønder og godseiere

Som vist foran, hadde de fleste husstandene en tilknytning til jordbruk, enten som selveiere, forpaktere eller husmenn. En stor del av selveierne var småbrukere med ei eller to kuer, kanskje et par sauer, en liten havreåker og et stykke med poteter. Noen hadde en hest, men de fleste småbrukere var uten hest. Når en ser på dem en finner i gruppen husmann med jord, så skiller ikke de seg vesentlig fra selveierne på små bruk, og i begge gruppene var det vanlig å kombinere jordbruksarbeid med andre yrker. Men det var også noen store gårder i bygda - og mange middels store.

Nordli var den største gården i Sørumsund. Der var det 9 tjenestegutter og 7 tjenestejenter, altså 16 tjenestefolk som tilhørte husstanden. I tillegg hadde gården flere husmenn. Besetningen på Nordli besto av 19 hester, 65 stort kveg, 15 får og 24 svin, og de sådde 68,5

tønner korn og erter og satte 20 tønner poteter. Totalarealet på gårdene blir ikke oppgitt, men i Norge tilsvarte en tønne korn 4 mål (Store norske leksikon). Åkerarealet på Nordli må derfor ha vært ca. 350 mål. Det store husdyrtallet tilsier at engarealet var betydelig større.

Av andre store gårder hadde Øvre Vilberg 8 hester, 65 storfe, 7 sauer og 5 svin. Åkerarealet var 56 tønner. På Val (skrevet Valde) var besetningen 10 hester, 40 storfe, 12 sauer og 5 svin, mens åkerarealet var 68 tønner. Refsum hadde 7 hester, 26 storfe, 9 sauer og 4 svin, og åkerarealet var 52,5 tønner. På Borgen var det 7 hester, 20 storfe, 12 sauer og 5 svin. Åkerarealet på Borgen var 50,5 tønner. Søndre Sørumsund hadde 5 hester, 17 storfe, 12 sauer og 5 svin, og åkerarealet var 60,5 tønner.

I 1801 ble bøndene kalt bonde og gårdbruker enten gården var stor eller liten. Sånn var det ikke i 1865. Nå er betegnelsen bonde borte, og de fleste bøndene blir kalt gårdbruker. Men noen hadde begynt å kalle seg proprietær (godseier). På Nordli, Val, Borgen og Presterud var det proprietærer, og når mannen var proprietær burde jo kona også tituleres deretter. På Nordli er ikke mannens navn skrevet fullt ut, han er registrert som G. N. Aasgaard. I innførselen for hans kone er rubrikken for fornavn tom, mens rubrikken for etternavn er utfyllt med Aasgaard. Under merknad er anført Madam Aasgaard. Proprietæren på Val er registrert med fullt navn, Rasmus Heyerdahl. Det samme gjelder hans kone Gunhilda Dorteia, men for henne er navnet gjentatt slik i rubrikken for merknader: Madame Gunhilda Dorteia født Pettersen. Proprietæren på Borgen, Holm Holmsen var ugift, men tre av hans brordøtre bodde på gården. Hver av disse har fått navnet skrevet inn to ganger, først i de vanlige rubrikkene for fornavn og etternavn, og deretter under rubrikken merknad på denne måten: "Frøken Caroline Nicoline Augusta Holmsen", og tilsvarende for de to andre. Her viser også valget av fornavn at dette ikke var folk som tilhørte den alminnelige bondestand.

En kan ellers merke seg at de som jeg har nevnt her, brukte etternavn i form av slektsnavn. Det vil si at både far, mor og barn hadde samme etternavn. Etternavn i betydningen slektsnavn

finner en også hos sognepresten, sakførerne, lensmannen og enkelte andre. Men blant bøndene var dette ikke blitt vanlig, der blir oftest mann og kone registrert med hvert sitt "etternavn" og barna har "etternavn" etter farens fornavn, såkalt patronymikon. Husbondsfolket på Refsum kan brukes som eksempel: husfar: Hans Engebretsen, kone: Anne M. Knuts-datter, deres sønn: Elias K. Hansen, deres datter: Minda Hansdatter o.s.v. Gårdsnavn ble benyttet sammen med personnavnet, men da mer som en adresse enn et etternavn og ofte med preposisjon (jfr. Alf Prøysens Klara på Dal og Gunnar på Mo).

Registrerte yrker

I tillegg til proprietær, gårdbruker, husmann med jord, forpakter, tjenestedreng og liknende betegnelser knyttet til jordbruket, hadde bygda mange slags yrkesutøvere.

Noen yrker var nye i forhold til tellinga i 1801.

Vi vet at tømmerfløtinga i Glomma var et viktig innslag i bygdas næringsliv i mange hundre år, men merkelig nok er ingen registrert som tømmerfløtere i 1801. Det var vel bøndene, tjenesteguttene på gårdene og husmennene som drev med dette som sesongarbeid. I 1865 ble imidlertid tømmerfløter registrert som yrke, og nå hadde bygda 46 tømmerfløtere, to tømmer-tellere og en formann ved tømmerfløtinga.

Jernbanen kom til Sørums i 1854, og med den kom det nye yrker. Elleve år etter åpningen var 18 personer tilknyttet jernbanen, 14 jernbanearbeidere, en stasjonsmester (Frogner), en telegrafist, en lokomotivfører og en var "jernbanens brobygger". Da de anla stasjonen på Frogner, må de ha sikret seg noe jord til stasjonsmesterboligen, for stasjonsmesteren hadde to kuer.

En finner også et par eksempler på nye yrker tilknyttet landbruket. Det er registrert to agronomer og en dyrlege. Videre hadde bygda to sakførere (den ene blir kalt procurator). En finner 6 skolelærere og en huslærer. To av skolelærerne var også kirkesangere (klokkere). Huslæreren var ansatt hos lensmann Kreuz på Mo. Det er også registrert en organist og en graver.

En må regne med at fisk fra Glomma var et betydelig innslag i kostholdet for mange, og

husmannen Ole Christiansen er registrert med yrke fisker. En yrkes-betegnelse som ikke finnes lenger, er frihandler. Det var en handelsmann som ikke hadde handelsbrev, og som bare hadde tillatelse til å tilby et begrenset vare-sortiment. I 1865 hadde Sørums fem fri-handlere og en handelsmann. Handelsmannen var en landhandler med fullt vareutvalg.

Det var ennå ikke blitt vanlig å registrere kvinner som yrkesutøvere, men vi finner en jordmor, og for mange er det anført at de bestyrer husholdningen. Ellers er yrkesangivelsen for Kari Gundersdatter, som leide hus i husmannsplassen Rudsbråten, karakteristisk. Det står anført at hun "utfører almindelig Qvindearbeide".

47 personer er registrert som dag-arbeider eller arbeidsmann. Av håndverkere finner en 31 snekkere/tømmere, 18 skomakere, 15 skreddere, 8 smeder, 4 murere, 3 garvere, 2 bakere og 2 malere, mens det var en møller og en bøkker (tønnemaker) i bygda.

I 1801 var 129 menn registrert med tilknytning til militærvesenet. I 1865 var tallet redusert til tre, en kaptein, en furér og en standartjunker.

Språkføringen på skjemaene er stort sett kort og konsis, men særlig en av tellerne har nok ment at kone, sønn og datter o.s.v. ble litt for knapt. Jeg avslutter med et eksempel fra Børke der jeg gjengir rubrikkene for navn, familiestilling, yrke og alder: Hans Jenssen, Husfader, Gaardbruger og Selveier, 40 - Mari Olsdatter, Gaard-brugerens kone, 54 - Jens Christian Hanssen, Gaardmandsfolkets Søn, 14 - (ny husstand) Paul Olssen, Husfader, Husleier, Pengekapitalist, 70 - Johanne Evensdatter, Husleierens kone, 38 - Emilius Paulssen, Husleierfolkets Søn, 4 - Karoline Ovidia Paulsdatter, Husleierfolkets Datter, 5 - Marie Olsdatter, Husleierens Søster, Pengekapitalist, 61.

Asbjørn Langeland

Og så kan vi bare begynne å glede oss til at Asbjørn Langeland gir oss innblikk i Sørums befolkning ut fra folketellingene i 1875 og 1900. Folketellinga i 1891 er ikke digitalt tilgjengelig.

Oppvekst på Melvold i Frogner i mellomkrigstida

Del 62: Bru og bading

Den første brua over Leirelva ved Frogner, ”Lersund Bro”, ble bygget i 1785. Det var veimester Kragh som fikk gjennomført dette. Tidligere var det et fergested et par hundre meter nedenfor der hvor brua ble bygget, og all trafikk over elva måtte gå der.

Hvor lenge brua fra 1785 ble stående, eller hvor mange ganger det ble skiftet bru der, vet jeg ikke, men det var antakelig flere ganger. Den siste ble bygget i 1921. Brua var av den gamle typen med mange ”bukker” av grove, solide tømmerstokker som stod nede i elvebunnen og holdt kjørebanelen oppe. Den bestod av planker som lå langsetter brua, og de ble utsatt for stor slitasje av stadig økende trafikk. Vinterskodde hester med skarpe brodder slet også kraftig på brudekket. Så vidt jeg husker ble kjørebanelen på brua asfaltert omkring 1930. Det hjalp nok ikke, men ved siden av stadig større og tyngre lastebiler og mer trafikk, holdt ikke asfaltdekket på det mer eller mindre urolige treunderlaget. Brua ble stadig mer skrøpelig.

I midten av 1930-åra var noen av oss nede i elva og badet omtrent der hvor fergestedet hadde vært. Den gang var det fin gressbakke og koselige forhold på stranda på østsiden av elva. I dag er det bare et gjengrodd villniss der. På vestsiden synes ennå veien ned til det gamle fergestedet helt tydelig. (Neppe etter den siste utbyggingen i Frogner sentrum, red. anm.)

Utover senhøsten 1933 var det ganske mye sterk kulde og barfrost med svært lite snø. Det resulterte i at det ble tykk is på elver og vann. På etterm vinteren kom det ganske mye snø, men våren kom i vanlig tid. Litt etter midten av april kom vårløsningen for fullt. Det var lite nedbør, men mye sol og varme, og det ble kraftig tining. Vannstanden i Leirelva steg raskt, og isen gikk opp. De tykke isflakene begynte å flyte nedover med strømmen i elva, men ved den gamle brua på Frogner ble det stopp.

I alle år hadde det vært et problem at tømmeret under fløtingen hadde hopet seg opp der, men nå ble det isen i stedet. Den stoppet opp mot brustolpene, og presset på brua ble så sterkt at den begynte å gi etter på midten. Da skjønnte alle at nå ble det virkelig alvor, og at noe måtte gjøres straks.

Det første som ble gjort, var å feste den ene enden av en grov wire i noen stokker midt på brua. Den andre enden ble festet nederst ved bakken i et stort, grovt bjerketre i elveskråningen nedenfor hagen til smeden. Den wiren ble snart ganske stram, og gjorde sikkert stor nytte for seg. Ved siden av dette, ble det satt korte lunter i dynamitt-patroner, som ble tent på og kastet ned på isen. Dette gjorde nok litt virkning, og noe av isen ble sprengt i stykker og kunne ta seg fram mellom stolpene i brua. Det var mange som kom dit ned for å se hvordan det gikk med brua, og broren min og jeg var der nede en kveld.

Etter noen dager smeltet så mye av isen opp i mindre stykker som kunne passere mellom brustolpene, og brua var reddet, i hvert fall for en stund. Resultatet var likevel at brua ble ”krokete”, og det var den resten av tida. Akershus Vegvesen skjønnte nå at her måtte det gjøres noe snarest mulig, og det ble bevilget penger til ny bru. Året etter ble det satt i gang forarbeidet et stykke lenger nede i elva, og høsten 1936 stod det ei ny, moderne bru ferdig til bruk, og det var på høy tid.

På den gamle brua kom veien fra Ruud inn på den i en skarp høyresving. I den svingen hendte det flere ganger at både biler og motorsykler kjørte rett fram og havnet nede i elveskråningen eller helt ute i elva. Merkelig nok omkom ingen i disse ulykkene. Ei eldre dame som satt i sidevogn på en motorsykel, som kjørte rett fram i svingen, havnet i elva. Heldigvis var det noen tømmerfløtere som holdt på med noen stokker nede på stranda, og som fikk dama nesten oppå seg. Hun havnet i vannet, men en av tømmerfløterne hekket fløterhaken sin inn i tøyet hennes og dro henne opp på land. Da det var gjort, sa mannen ganske rolig: ”Takk for at du redda kjerringa mi!”

På den nye brua går veien rett fram, og det er jo en stor fordel å slippe en sving der. Jeg vet ikke om noen som har kjørt utfor etter at den nye brua kom på plass. Da krigen begynte, var tyskerne redde for at brua skulle bli sprengt, og tok sine forholdsregler om det skulle skje, men det er en annen historie.

Kristian Lieungh

Kristian Lieunghs artikkelserie om oppveksten på Melvold i mellomkrigstida fortsetter i neste nummer av Sørumspeilet. Temaet er da det populære spillet krokett.

Red.

Notater til gardshistorien for Hønsi, del 2

Våren 2010 kommer det fjerde bindet av Sørum bygdebok som blant annet omfatter Lundermoen og området vestover. Forrige gang det var planer om å utgi bygdebok for Sørum, samlet Per Otto Asak inn materiale til gardshistoriene i dette området, og som en forberedelse trykker vi i de neste numrene av SørumSpeilet flere av disse. Vi begynner med notater til gardshistorien for Hønsi. Første del stod i forrige nummer av SørumSpeilet, og her følger resten. Asaks notater bygger videre på Holmsens notater fra middelalderen, som vi har trykket tidligere i SørumSpeilet.

Hønsis deling i 1757/1758

Det begynner med at enka på Hønsi selger en part til Mattias' tremenning, Svein Olsen (Karis sønnesønn). Straks etter selger hun en part til sin sønn Nils Mattiassen. Nils kjøper straks etter også Sveins part og Svein blir så husmann på garden. Enka selger så den andre halvparten til sin svigersønn Lars Olsen Gjerdrum, nygift med den unge brud Andre Mattiasdatter. Lars var sønn av lensmann Ole Gjerdrum i Gjerdrum. Lars ble også vaktmester ved Blaker Skanse.

Delingen hadde gjort Hønsi til en middels stor gard i Sørum. Av skattepliktige bønder i 1789 betalte Nils og Lars 6 riksdaler hver. Av bøndene i nabolaget kan vi nevne at Jakob Anderson Asak betalte 10 riksdaler, Gunder Torstensen Asak 6 og Gulbrand Eriksen Asak hele 12,5, (han hadde da en formue på hele 2.500 riksdaler i penger), Ole Amundsen og Halvor Gudmundsen på Nedre Vilberg betalte hver 4 riksdaler og for Lunder betalte eieren Svein Olsen Sveiva (den foran nevnte husmann på Hønsi) 3,48 riksdaler. Bonden på Lunder er i armod og kan intet betale.

Enkeparten på Hønsi

Etter 1696 står enka Kari Olsdatter og hennes sønn Ola Sveinsen som brukere av denne delen. I 1701 er Ola 28 år. Han er før 1711 gift med Anne Nilsdatter fra Asak. I 1715 er det skiftekonsept etter Anne Nilsdatter. De hadde barna Ågot 12 år, Kirsten 9 år og Karen 7 år.

Ola Sveinsen blir attgift med Anne Kristoffersdatter. Hun er søster til Ole Julton i Sørum. I 1742 er det skifte etter Anne Kristoffersdatter. Ola Sveinsen er enkemann for annen gang. Om barna fra første ekteskap heter det at Ågot var gift med Syver Pedersen Hønsimoen, Kirsten 37 år, Kari 34 år og Mari. Det nevnes også ei datter, Ingeborg, som er gift med Torsten Paulsen Størsrud. Olas barn i andre ekteskap var Svein Olsen, 20 år, Kristoffer, 14 år og Marte, 22 år.

Sønnen Svein Olsen overtar denne parten og prøver å kjøpe en gardpart av Hønsi, men mislykkes. I 1762 sitter han som husmann på plassen Sveiva. Han blir siden eier av nabogarden Lunder.

Det ble holdt skifte etter Sophie Andersdatter på Sveiva i 1791. Enkemann var Svein Olsen. Barn: Anders, myndig, seinere bruker av Lunder, og Dorte, 28 år. Boet eier garden Lunder, og det er 600 riksdaler på deling.

Et annet skifte som forteller mye om denne familien, er et skifte i 1785 på Nygaard under Ullereng i Skedsmo. Der er det skifte etter Sveins halvsøster Ingeborg Olsdatter, gift to ganger. Enkemann var Henrik Andersen. Hun hadde ingen livsarvinger, men hennes helsøsken hadde etterlatt følgende arvinger: 1) Ågot Olsdatter, død, etterlater barna Einer Asakeie, Peder Hønsimoen, Berte, gift med Anders Olsen Sørumeie og Anne, gift med Hans Gudmundsen Vestby i Sørum. 2) Karen Olsdatter, død, etterlater Helene Andersdatter, tjener hos Christian Olsen på Bingen. 3) Maren Olsdatter, død, etterlater enkemann Jon Pedersen under Prestegarden.

Slektsgrenen på Nordre Hønsi

Denne garden ble ikke lenge i slekta, men det kom mange etterkommere fra denne grenen. Her er noen av dem etter delingen i 1758:

Mattias Nilsens enke solgte som vi har lest i 1758 halvparten av Hønsi til sin svigersønn Lars Olsen Gjerdrum. (Hans bror Jens Gjerdrum, var på Blaker Skanse.) Det var dattera Andrea Mattiasdatter Hønsi, født 1740, som var gift med kvartermester Lars Olsen Gjerdrum, og de overtok Nordre Hønsi. Andrea dør på Branderud i 1808. Hun og Lars har følgende etterkommere:

- 1) Berte Larsdatter (1762-1810), gift med Antoni Hertsenberg, Sagen. Han var underoffiser ved Skedsmo kompani. Berte og Antoni hadde barna:
 - a) Anne Sofia, født 1785. Hun fikk i 1812 et barn (Casper Andreas) utenfor ekteskap med cand. jur. Peter Dalh, som da bodde på Sørums prestegard. Hun ble seinere gift med Hans A. Fossum i Blaker.
 - b) Johan Henrik, født 1786, under-offiser og gift til Holm i Ullensaker. Fra ham stammer Hertsenbergslekta i Skedsmo.
 - c) Malene, født 1797, gift med Hans Jakobsen Ihle, Ullensaker.
 - d) Ole, født 1788, underoffiser på Oppen i Ullensaker. Han er stamfar til Hertsenbergslekta på Oppen.
 - e) Nils, født 1791, gift og bodde på Hauger i Ullensaker. Han hadde ingen etterkommere.
 - f) Bernt, født 1791 (tvilling), gift to ganger. Han var underoffiser og bodde i 1820-åra på Seter i Sørums, seinere på Vettal i Ullensaker. Bernt var aktiv i Thranitterbevegelsen. (Det er skifte etter Bernts første hustru på Seter 1826.)
 - g) Lars, født 1801, gift to ganger. Han overtok farsgarden Sagen i Sørums. Lars hadde i første ekteskap dattera Berte, som ble gift til Skråiver (Dagfinnslekta). I sitt andre ekteskap ble Lars gift til den gamle Ausen-slekta. De fikk mange etterkommere.
- 2) Kristian Larsen, født 1766, død 1815, gift med Mari Olsdatter Branderud i Skedsmo. De overtok Hønsi, men flyttet i 1805 til Branderud på grunn av vanskelige tider. De har barna
 - a) Lars, født 1795, gift med Tore Pedersdatter Leirud. De overtok Branderud. En sønn kom til mellomstua Leirud.
 - b) Amund, født 1798, ukjent skjebne.
 - c) Jakob, født 1800, gift 1835 med Thora Gulbrandsdatter Hammeren, som da var 50 år gammel.
 - d) Ole, født 1801, ukjent skjebne.
 - e) Jens, født 1804, konfirmert 1820.
 - f) Hans, født ca. 1805, ukjent skjebne.
- g) Kristian, født 1809, overtok Opsal og ble stamfar til Opsalslekta.
- 3) Gurine, var i 1797 enke. Hun hadde vært gift med Gulbrand Kristoffersen Trangen i Sørums.
- 4) Maren, gift med Jakob Olsen Ausen. De hadde dattera Rusine, født 1794, gift med Even Gunnerson, født 1790, av slekta fra Mo i Frogner. Han var husmann under Hønsi. I skiftet etter Jakob Ausen i 1821 er også nevnt døtrene Andrea, gift med Hans J. Hammeren, Maria og Olea. Av Rusines og Evens barn kjennes følgende:
 - a) Andreas Evensen, født 1843, gift med Karoline Larsdatter. De var husmannsfolk på Lundermoen. I 1875 hadde de barna Edvard, Marius, Johan og Anne.
 - b) Lars Evensen, født 1830, flyttet til Brådal i Gjerdrum.
 - c) Nils Evensen. Han vet ikke mer om.
 - d) Mari Evensdatter, gift med Jakob Larsen Åslia. De fikk mange barn, blant annet Regine, som kom til Nestua Myrer.
 - e) Johanne Evensdatter, født 1828, gift med Paul O. Børke, og seinere med enkemann Lars Børke. Johanne fikk barn bare i sitt første ekteskap (Vestigar'n Børke, br.nr. 2).
- 5) Karen, gift med Søren Gundersen på Stalsberg i Skedsmo.
- 6) Peder, 13 år i 1797, kom seinere til Opsal. Peder var død i 1840, og Opsal ble nå overlatt til hans bror-sønn Kristian Kristiansen (sønn av nr. 2 Kristian Larsen).
- 7) Mathea Larsdatter, var 17 år i 1797.

Som nevnt ble det holdt oppgivelser-skifte på Hønsi 1797. Både Lars og Andrea levde ennå. Sønnen Kristian overtok garden. I 1801 bor han og begge foreldrene ennå på Hønsi, men i 1805 har Kristian flyttet til Branderud, hans kones gard.

Nordre Hønsi skiftet nå ofte eiere og brukere. I 1805-1806 står Jakob Andersen Asak som eier, og han blir etterfulgt av svigersønnen Johan Asak. I 1811-1814 er Stange Heiss fra Brotnov i Ullensaker den rette eieren. Ingen av

disse folkene har bodd på Hønsi. De har alle leid bort garden til forpaktere. Annerledes ble det etter 1824, da den nye eieren flyttet til garden...

Søndre Hønsi/"Gamle" Hønsi

Anne Olsdatters eldste sønn Mattias Nilsen overtok i 1715 tre fjerdeparter av Hønsi. Mattias ble lensmann i Sørums. Han var gift to ganger, først med Berte Hansdatter. De hadde tre døtre. Andre gang med Mari Kristoffersdatter Hauger fra Ullensaker. De hadde en sønn og fire døtre.

Mattias Nilsen døde i 1747, og enka ble attgift med Gulbrand Merli. Enka Mari solgte i 1757 halvparten av garden til sønnen Nils Mattiassen. Hun ble i 1763 attgift med løytnant G. Merli.

Lensmannen Mattias Nilsen hadde sønnen Nils Mattiassen, 1733 - 1799, som fortsatte slekta på "gamle" Hønsi. Nils var gift med Kari Amundsdatter, født 1735. Her nevnes barna: Harald, født 1756, Mattias, født 1759, Dorte, født 1762, gift med Jon Olsen Østby, Berte, født 1764, Anne, født 1766, Mari, født 1769, Kirsti, født 1771, gift med Ole Kristoffersen Dølen, Amund, født 1774 og Engebret Arteid, født ca. 1781.

Sønnen Mattias Nilsen, 1759 – 1832, overtok i 1799 Hønsi. Han var gift med Berte Kristoffersdatter Yssi (Søgar'n), født 1780. De hadde seks barn:

- a) Kristoffer, født 1805, gift to ganger. Han overtok "gamle" Hønsi og etterlater seg mange etterkommere (blant annet Hønsislekta i Sørums).
- b) Kari, født 1807, gift med Lars Nilsen Hønsimoen. Deres sønn Lars Moen ble gift med søskenbarnet Berte Hønsi (se ovenfor).
- c) Ole, født 1810, død ca. 1900, gift med Anne Pedersdatter fra Ullensaker. De fikk i 1835 tildelt småbruket Østre Hønsi "Knipa". De hadde også Ulverud. De hadde barna Mattias, født 1843, Maren, født 1845, gift med Johan O. Hønsen (i 1900 eide enka Maren det nå-værende "butikk-Hønsi"), Petter, født 1849, Nils, født 1851, (utvandret til USA), Johan, født 1853, (se nedenfor), Berte, født 1855, gift til Moen (se nedenfor), og Minda, født 1871. I skifte på Østre Hønsi

i 1900 nevnes arvingene Mattias, Petter Sørvald, Nils, Johan, Lars Moen og enka Maren Olsen. Johan Hønsen og hans hustru Josefine kjøpte Åslia under Kamphus.

- d) Kristian, født ca. 1815, gift 1850 med Petrine Persdatter Hovin, Fet (se Vilberg).
- e) Berte, født 1816, ukjent skjebne.
- f) Embret, født 1817, gift med Kari Jakobsdatter Frogner. De bodde på Nedre Vilberg.

Berte Kristoffersdatter ble i 1835 attgift med Hans Larsen Schøyen fra Hadeland. Hans far het Lars Rolfsen.

I 1839 får ei Live Mattiasdatter et uekte barn på Hønsi. Jeg har ikke funnet ut noe som beviser at hun er av Hønsislekta.

Kristoffer Mattiassen Hønsen, 1805 – 1884, ble den neste brukeren på Hønsi. Han var gift to ganger. Første gang med Marte Nilsdatter fra Nordre Hønsi. De fikk sønnen Martin, født 1839 (se nedenfor). Han overtok "Hønsitoppen" (br.nr. 3) i 1869. Kristoffers andre ekteskap var med Marie Jakobsdatter fra Frogner Søndre. De fikk følgende barn:

- a) Martha, født 1838.
- b) Maren, født 1842, gift til Løken i Nittedal.
- c) Nils, født 1844, ble i 1874 gift med Jøran Amundsdatter fra Nes i Hallingdal (garden Storeli).
- d) Berte, født 1846.
- e) Johan, født 1848 (se nedenfor).
- f) Ola, født 1852, gift 1884 med Karoline Hansen Norum. Han fikk i 1880 et barn utenfor ekteskap, Hans Kristian, med Karen Hansdatter Ausenøgarn.

Skiftet etter Kristoffer i 1885 viser at sønnene Martin og Johan deler Hønsi mellom seg (se matrikkel 1886). Martin giftet seg før 1863 med Olea Andersdatter. De bodde i 1880 i Kristiania, hvor Martin var kjøpmann. Fra 1891 bodde de på småbruket "Hønsitoppen" (br.nr. 3). Martin Hønsen døde i 1909, og enka Olea solgte sin part i Hønsi til svogeren Johan Hønsen, som eide den andre parten halvbrødrene hadde arvet i 1885.

Johan C. Hønsen var gift med Karen Sveinsdatter Smedsrud (se også Søndre Asak).

Johan hadde kjøpt Sørli, og bodde for det meste der (se folketellinga 1900). Etter Johan og Karen Hønsen nevnes følgende sønner: Sigvald, Ole (brannmann i Oslo), Conrad (bodde ei stund på Sørli), Sverre (bodde på Haraset-Hønsi) og Martin (død bare 40 år gammel). Deres døtre var Inga Magna, gift til Tangerud, Minda, gift til Løken i Nittedal og Bertha, gift til Berg i Sørum.

Sigvald ble bruker av Hønsi alt i 1909, da faren bodde på Sørli. Skjøte på garden får han imidlertid først av sine medarvinger i 1953. Sigvald døde ugift, og garden Hønsi gikk til broren Oles sønn Kristoffer. Sverre Hønsen kjøpte en liten part av sin bror Sigvald, og ble boende på Hønsi.

Vingerætta på Nordre Hønsi

Nils Arnesen Seter kjøpte Nordre Hønsi i 1824. Han flyttet da fra sin odelsgard i Vinger til Hønsi i Sørum. Han må ha gjort det bra, for i 1831 kjøpte han også en større part av Nedre Vilberg (br. nr. 1). Nils hadde rundt 1800 overtatt Seter i Vinger etter sin far Arne Olsen. Hvorfor han flyttet fra den sentralt beliggende garden ved Kongsvinger festning til Sørum, har vi ingen forklaring på. Nils Arnesens hustru var Marte Lars-datter fra garden Grønnerud i Vinger. Marte var født 1775 og Nils i 1773. De hadde barna:

- Lars, født 1803 i Vinger, død 1876 på Hønsimoen (se der).
- Marte, født 1806 i Vinger, gift 1832 med Kristoffer Mathiassen, Søndre Hønsi.
- Hans, født 1810 i Vinger, overtok Nedre Vilberg (br.nr. 1).
- Nils, født 1813 i Vinger, overtok Nordre Hønsi (se nedenfor).
- Maren, født 1821 i Vinger, gift 1844 med Hans Kristoffersen, Nedre Vilberg (br.nr. 2 og 3).

Nils Arnesen døde på Hønsi i 1843, 70 år gammel. Han delte eiendommen sin mellom sine sønner: Lars fikk seg et rydningsbruk på Moen. Dette var vel den ”dårligste” parten, men Lars var eldst og måtte vel ha valgt dette sjøl. Dessuten ble han gift med dattera på nabogarden Søndre Hønsi, og fikk ved et seinere arveskifte der enda en part i Hønsi. Nest eldste sønn, Hans, hadde allerede blitt bruker av Vilberg, og da ble

det yngste sønn Nils som fikk fars-garden, den ”beste” delen faren hadde eid.

Nils Nilsen ble gift med Marte Knutsdatter fra Ullensaker. De fikk barna:

- Kristian, født 1840 (se neste).
- Berte, født 1845.
- Anne Marie, født 1847, gift til Lunder (se der).
- Gurine, født 1849.

Folketellingen i 1865 viser at Nils var enkemann med fire barn, en tjenestedreng og to tjenestepiker. Han overlater straks etter garden til sønnen Kristian Nilsen.

Per Otto Asak

Hovedidéen bak presentasjonen av disse utkastene til gardshistoriene er å bidra til en drøfting av innholdet før bygdebokforfatter Jan Erik Horgen skriver den trykte historia. I neste nummer av SørumSpeilet følger Per Otto Asak opp med utkast til gardshistoria for Lunder.

Red.

Pilegrimen i går og i dag

Onsdag 1. april klokka 19:00 kommer Eivind Luthen til Bjørkesalen på Aalgaard for å vise lysbilder og kåsere over temaet ”Pilgrimen i går og i dag”. Møtet er et samarbeid mellom historielaget og Sørum Bygdekvinnelag.

Eivind Luthen er tilknytta pilgrimsfelleskapet St. Jakob, Norge, og noen vil huske ham som inspirerende vegleder da vi første gang gikk pilgrimsleden gjennom Sørum. Det var søndag 17. September 2000 at historielaget i samarbeid med Ullensaker Kirkeakademi arrangerte vandringsen som starta ved Frogner gamle kirke og ble avslutta med pilgrimsmesse i Ullensaker kirke. Alle er hjertelig velkommen til et gjenhør med Eivind Luthen 1. april. Billettene til arrangementet kjøpes ved inngangen, og koster 50 kroner.

Søndag 25. april blir det vandring langs Pilgrimsleden fra Frognerkirkene til Rulla ved Øvre Vilberg. Der vil Sørum Bygdekvinnelag stå for serveringen. Spørsmål kan rettes til Marit Aasgaard på tlf. 911 08 671.

Første ordinære rusletur med Leif Mathisen blir torsdag 14. mai. Se nærmere informasjon om dette på neste side.

Svein Sandnes

Bokmelding:

Original reise gjennom Ragnhild Jølsens siste leveår

Håkon Tysdal har skrevet ei reportasjebok om det siste året Ragnhild Jølsen levde. Og boka er utgitt av Enebakk historielag. Det må kunne sies å være originalt at ei lokalhistorisk bok for Enebakk samtidig er en reportasje om ei reise til Italia, men det er akkurat det Håkon Tysdal gjør. Han reiser til Roma og oppsøker de stedene forfatteren Ragnhild Jølsen besøkte hundre år tidligere.

28. januar 2008 var det hundre års siden hun døde, og det var all mulig grunn for Enebakk historielag til å markere dette. Ragnhild Jølsens forfatterskap er sterkt preget av hennes oppvekst i Enebakk. Hennes far bygget opp en fyrstikkfabrikk i Ekebergdalen. Faren, Holm Jølsen, ble rammet av brann både i 1870 og i 1875. Brannene førte til at Holm Jølsen gikk konkurs, og familien flyttet til Kristiania i 1889. Da barndomshjemmet måtte selges var Ragnhild 14 år. Hun begikk selvmord 19 år seinere.

Sitt siste leveår foretok hun en dannelsesreise til Italia, og det denne turen Håkon Tysdal gjør hundre år seinere. I Skandinavisk forening i Roma finner han en protokoll hvor Ragnhild Jølsen med tydelig skrift og fine svinger har skrevet sine innlegg. Hun klager i et sarkastisk innlegg våren 1907 på at hun ikke har fått billetter til et foredrag polarforskeren Roald Amundsen skulle holde.

Håkon Tysdal har samlet inn hvordan andre nordiske kunstnere i Roma opplever Ragnhild Jølsen. Den norske forfatteren Peter Egge, den danske forfatteren Nils Hoffmeyer og Ella Anker, som i en periode bodde sammen med Ragnhild Jølsen i et slott i Genzano, sør for Roma.

Ragnhild Jølsen gjør inntrykk på sine mannlige kunstnerkollegaer; maleren Sigmund Sinding fester en tenksom og drømmende kvinne til lerretet. Maleren Ingeborg Sundelin viser oss en frodig, robust og livsglad kvinne. Maleren Karl Dörnberger, som også var Ragnhild Jølsens elsker og venn viser oss en kvinne med ”knekket livsevne”. Dette bildet er riktig nok malt etter at hun er kommet hjem fra Roma. Både Knut Hamsun og Georg Brandes

viser henne interesse gjennom sine brev. Hun må ha vært en svært tiltrekkende kvinne. Peter Egge skriver: ”Selv om kretsen var tallrik, og selv om gruppene pratet om hva som helst, alle var seg bevisst at hun var til stede.”

Et stipend på 400 kroner gjorde reisen mulig. I tillegg fikk hun støtte fra sitt forlag Aschehoug. Og hun fikk honorar for sine reisebrev, anmeldelser og småhistorier i aviser og blader. Håkon Tysdal benytter seg også av andre kilder. Ragnhild Jølsen skrev brev, og mange skrev brev til henne. Og det meste av dette er tilgjengelig.

Langt på veg må boka karakteriseres som ei kildesamling til forståelsen av Ragnhild Jølsens siste leveår. Bokas del 2 inneholder da også ti faksimiler av trykte artikler og manuskripter forfattet av Ragnhild Jølsen. Dette blir for undertegnede litt for spesielt, særlig når de håndskrevne manuskriptene er til dels uleselige.

Bilredaksjon og design av boka er gjort av Enebakk historielags dynamiske leder Henning Bergersen. Det uttrykket han benytter forsterker inntrykket av ”scrap-book”. Bruken av en relativt tjukk lilla strek i ytterkant og bruk av høyrestilt rett marg gjør boka litt rotete og ”reklamepreget” for undertegnede. Likevel er det all grunn til å gratulere Enebakk historielag med en spennende utgivelse og en verdig markering av at det er hundre år siden en av Romerikes største forfattere døde.

Svein Sandnes

Håkon Tysdal:

Fra Ign til Fontana di Trevi

En reise gjennom Ragnhild Jølsens siste leveår.

Enebakk historielag 2008
Innbundet 159 sider kr. 300,-

Livet langs Glomma i Sørur

Ei gruppe ledet av Berit Leikhammer jobber nå intenst med ei bok om livet langs Glomma i Sørur. Gruppen tar utgangspunkt i Bingen lenser og den betydningen tømmerfløtinga har hatt for området, men vil også dekke sager, møller, kraftverk, vannverk og området som rekreasjons- og friluftsansena. Har du innspill, så kontakt Berit på tlf. 908 31 807. **Red.**

Lederens spalte

Vi vandrer i pilegrimenes spor

Sørum Bygdekvinne lag og Blaker og Sørum Historielag ønsker på ny å gjøre bygda kjent med Pilegrimsleden gjennom kommunen vår.

Onsdag den 1. april kl. 19.00 inviterer vi alle interesserte til å komme til Bjørkesalen på Aalgaard ved Sørum Skole for å høre Eivind Luthen vise lysbilleder og fortelle om ”Pilegrimen i går og i dag”.

Denne kvelden vil være en fortsettelse av et foredrag Eivind Luthen holdt i Skedsmo i november i fjor for 150 fremmøtte. Hos oss i Sørum er alle velkommen – ingen behøver å ha medlem-skap hos oss. Etter foredraget vil vi ha hyggelig sammenkomst med mulighet til å snakke mer med Eivind Luthen og få gode råd og forslag til videre utvikling av Pilegrimsleden og vandringer langs leden om det skulle bli mot Nidaros eller mot Santiago de Compostella.

Noen vil huske Eivind Luthen som den koftekleddede mannen med pilgrimsstav som ledet oss på den aller første vandringen langs den nye pilgrimsveien mellom Frogner og Ullensaker søndag 17. September 2000, der vi ble med på pilgrims-messe i samarbeid med Ullensaker Kirkeakademi. Eivind Luthen er daglig leder av Pilgrimsfellesskapet St. Jakob, Norge, som driver Pilgrimskontoret i Oslo. Like etter at dette kontoret var opprettet, sommeren 1997, ble Luthen intervjuet av ukeavisen Ny Tid, og for å vise at har evnen til å spissformulere seg, bringer vi følgende sitatet fra intervjuet: ”Somme seier at vi er fødte med røter. Eg meiner vi er fødte med med føter.” I Blaker og Sørum historielag ser vi ingen motsetninger mellom disse to utsagnene!

Denne foredragskvelden er innledningen til Kulturminneåret 2009 hos oss. I samarbeid med Sørum kommune og andre lag og foreninger ønsker Blaker og Sørum Historielag å

gi vårt bidrag til Kulturminneløyper gjennom Sørum. Historielaget er heldig som har gode aktivitetsledere innfor en rekke interessante områder i denne forbindelsen, - det er Natur og Kultursti over Korpefjellet, mellom Bingsfoss og Hammeren, mellom Bingsfoss og Rånåsfoss, det er hulveier og gravhauger på Valsmoen, og en rekke andre steder. Viktigst nå er Pilgrimsleden, som Gunnar Ulvestad på Frogner er driftsansvarlig for.

Når vi har fått innføringen til Pilegrimsleden av Eivind Luthen den 1. april, så er det bare naturlig at vår første vandring i år blir langs Pilegrimsleden gjennom Sørum søndag den 25. april. De sprekeste kan vandre fra Frognerkirkene, mens hovedgruppen nok kan gå de tre kilometrene fra Ulverud ved Lindeberg. Alle vil komme gjennom St. Olavs gang ved Øvre Vilberg før man møtes ved Rulla, der Sørum Bygdekvinne lag vil stå for serveringen. Mer detaljer om dette vil bli gitt ved foredraget på Aalgaard den 1. april.

Vi er sikker på at dette er arrangementer til glede for de mange og ønsker alle velkommen. Spørsmål kan rettes til Marit Aasgaard på tlf. 911 08 671.

Dag Winding Sørensen

Rusletur oppstrøms Bingsfossen

To ganger i fjor forsøkte vi å invitere til en rusletur langs Glomma ovafor Bingsfossen. Begge ganger ble det dårlig frammøte på grunn av elendig vær- og føreforhold. I trua på at alle gode ting er tre, inviterer vi alle interesserte til å gå turen igjen.

Vi møtes på parkeringsplassen ved Bingsfossen torsdag 14. mai klokka 18:30. Turen går forbi kraftverket og langs Glomma forbi Bjonnskallen og Katthølet. Ikke mange kjenner i dag de store planene om bruforbindelse over Glomma her, før bruene ved Fetsund, Bingsfoss og Rånåsfoss ble en realitet.

Vi ser videre på hvor de forskjellige husmannsplassene under Val lå i dette området, og returnerer til parkeringsplassen via småbruket Bråthen og ned langs gang- og sykkelvegen.

Som vanlig tar vi en rast under vegs om vær- og føreforhold tillater det, så ta med deg noe å bite ti med drikke til.

Leif Mathisen

